

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Door het geloof

„Door het geloof heeft Mozes, volwassen geworden, geweigerd door te gaan voor een zoon van Farao's dochter”.

Hebr. 11 : 24

Mozes, de man Gods, heeft een merkwaardige levensgang gehad.

Hij werd geboren toen de verdrukking van het volk Israël in Egypte op het hevigst was.

Zijn ouders konden het kind, dat zij van de Here ontvangen hadden niet langer dan drie maanden voor de vervolgers verborgen houden.

In hun nood hebben zij dit kind aan de hoede Gods toevertrouwd, toen zij de kleine Mozes in een biezen kistje in het riet aan de oever lieten „onderduiken”.

Daar werd het kind gevonden door de dochter van Farao, de grote vijand van het volk Israël.

Zo kwam Mozes, het Joodse vondelingetje, in het paleis van Farao.

Hij groeide op als het aangenomen kind van de dochter van de koning.

Uit de grootste moeite en ontbering kwam hij terecht in de weelde van Farao's hof.

Wat een toekomst lag er voor deze jongen.

Hij kon krijgen wat zijn hart begeerde.

Wat een mogelijkheden!

Dan gebeurt er iets heel vreemds.

Als Mozes volwassen is geworden en dus gewend is aan de rijkdom van het Oosterse hof, gaat hij uit tot zijn broeders.

Zijn broeders vormden het ellendig, verdrukte slavenvolkje Israël.

Hoe dun was naar de mens gesproken de band die hem nog aan dit volk bond.

De kennismaking met zijn volk was bovendien lang niet prettig.

Ze hadden ruzie en waren van zijn toekomst niet gediend.

We zien dan Mozes toch kiezen voor het volk Israël en heel zijn positie aan het hof van Farao stelt hij in de waagschaal.

Het voorlopig slot is dat de Joden niet van hem willen weten en Farao hem zoekt te doden, zodat Mozes moet vluchten naar een totaal vreemd land.

We zijn geneigd zo iemand een dwaas te noemen.

Wie gooit er nu zo'n toekomst weg.

Bovendien was Israël het niet waard.

Het was maar een stel ruziemakers.

Maar de bijbel zegt: DIT IS NU GELOOF!

Want geloof is geloof in de beloften van het evangelie.

Die beloften waren in Mozes' dagen niet in het paleis van Farao de vervolger van Gods kinderen, daar was rijkdom en weelde, waar een mens voor een tijd van genieten kan.

Neen, de beloften van vergeving van zonden en eeuwig leven waren bij dat slavenvolkje Israël.

Daarom moest Mozes kiezen voor Israël het volk van God.

Wie in deze wereld kiest voor God en het evangelie der zaligheid, kiest ook voor het volk van God.

Er is op dat volk heel wat af te dingen.

Het is in zichzelf niet beter dan een ander volk.

Het is echter het volk dat de Here heeft verkozen; voor dat ellendige volk, die zondaren, heeft de Here Jezus Christus ook gekozen.

Daarom moeten ook vandaag zij, die God willen dienen, kiezen voor Zijn volk.

De dwazen om Christus' wil hebben de beloften van genade, ontferming en eeuwig leven, die al de rijkdom van deze wereld ver te boven gaan.

H. J. van der Kwast.

kelijke weg, ze voert een schismatieke actie, wie bij haar voorgaat stijft haar in de zonde, breekt in feite de gemeenschap met de kerk van Groningen-Zuid en de zusterkerken in de classis. Al eerder was geconcludeerd, dat ds. Van der Ziel verworpen moet worden als een mens die scheuring maakt. Titus 3 : 10, 11.

Het besluit van deze classis wordt krachtig gesteund door ds. W. G. de Vries in "Petahjah" van maart 11.: "Men moet in het land wel weten, wat hier gebeurt. Mouterij en scheurmaking in kerkeraad en gemeente. Verstrooiing van de schapen van de kudde. En al wie deze actie steunt maakt zich mede schuldig aan scheurmaking". Dat zijn nogal krasse woorden. Daarbij dient bedacht te worden, dat ds. W. G. de Vries de man is, die voortdurend in zijn orgaan protesteert, dat in het land over de zaak-Groningen-Zuid wordt gesproken en geschreven. Hij verzet zich fel tegen geruchten en praatjes, die zouden worden verspreid! Nog in dit artikel spreekt hij van het zaaien van "nodeloze onrust door allerlei geruchten". Intussen is er bijna geen scribent, die zoveel woorden aan deze zaak tot nu toe heeft gewijd als ds. De Vries, hij schreef er vele bladzijden in zijn orgaan over vol. En dat niet alleen: hij ontzag zich niet in een vorig artikel breed te citeren wat leden van de kerkeraad van Groningen-Zuid vroeger tegen ds. Van der Ziel hebben gezegd in kerkeraadvergaderingen. Zonder enige controle kregen zijn lezers hele stukken uit de notulen van deze kerkeraad voorgezet, en niemand gaf zoveel zuiver particuliere opvattingen en indrukken over ds. Van der Ziel en diens meningen en gedragingen als hij. Zou toch ergens bij collega De Vries een kwaad geweten spreken? Men zou het bijna gaan denken.

Maar nu de zaak: kan in Groningen-Zuid metterdaad van een schisma en een schismatieke actie worden gesproken en wordt Titus 3 : 10, 11 terecht op ds. Van der Ziel en zijn optreden toegepast geacht? Om met het laatste te beginnen: men vergelijk de statenvertaling op Titus 3 : 10, 11 en de nieuwe vertaling. De nieuwe vertaling, door de classis gevolgd, leest: een mens, die scheuring maakt, moet gij, na hem een en ander maal terecht gewezen te hebben, afwijzen. In het oorspronkelijk staat: verwerp een hairetikos anthropos. Zelfs iemand die geen grieks kent, ziet dat Titus hier spreekt van een haeretisch, een ketters mens. Dr. C. Bouma, een zeer nauwkeurig en betrouwbaar gereformeerd exegeet zegt in zijn commentaar: een haeretisch mens is iemand, "die een leer aanhangt, welke in strijd is met de waarheden van Gods Woord en met de leer en de belijdenis van de kerk". Hij memoreert, dat prof. A. M. Brouwer wel vertaalde: een mens die scheuring maakt, maar hij wijst die vertaling met kracht af. Wie mij narekenen wil, verwijs ik naar de Korte Verklaring van zijn hand die onder ieders bereik is, waar hij schrijft: het is geheel onjuist, "dat hier zouden zijn bedoeld scheurmakers; een scheurmaker brengt door twist beroering en verdeeldheid in de gemeente. Zijn zonde raakt alleen het leven, niet de leer. Een ketter daarentegen dwaalt in de leer". Het is trouwens geen wonder, dat prof. A. M. Brouwer met deze nieuwe vertaling kwam, die helaas door het Ned. Bijbelgenootschap is overgenomen. Hij was een ethisch theoloog en gekant tegen leertucht: daarom moest Titus 3 : 10, 11 bij hem iets anders betekenen dan er werkelijk staat. Het is verbazingwekkend, dat de classis Groningen zich op deze tekst naar de Nieuwe Vertaling beriep. Het geeft geen hoge dunk van de theologen, die op die classis aanwezig waren. Er is een zgn. klanken-dogmatiek: blijkbaar is er thans ook een klankenkerkrecht. Men heeft zich naar de klank op deze tekst beroepen, zonder dat hij er werkelijk grond voor gaf. Men is achter het karretje van een oud-ethisch theoloog gaan lopen op een gereformeerde meerdere vergadering. En daarmee

Schismatiek of vrijgemaakt naar artikel 31 k.o.?

I.

1. Wat is een schisma?

Het woord is gevallen: de gemeente, welke zich te Groningen-Zuid rond ds. A. van der Ziel vergadert, zou schismatiek zijn. De classis Groningen die op 27-1, 17-2 en 24-2 vergaderde en haar besluiten in het Gezinsblad van 26-2 publiceerde, sprak van „schismatieke actie” en „schismatieke groep” en sindsdien kan men het woord aan alle kanten horen, in de pers en in gesprekken. Nu is een etiket op een bepaalde actie snel gedrukt: in september 1944 zond de generale synode een brief aan de kerkeraden, behelzende „Gedragslijnen inzake de behandeling van agerende gemeentelieden”. Punt 1 van deze brief luidde: „Indien leden van de gemeente aan de schismatieke actie meedoen en voor haar propaganda voeren, zonder nog zelf de Acte van Vrijmaking of We-

derkeer in te dienen, moeten dezen door de kerkeraad ernstig worden vermaand om deze actie terstond na te laten, en, zoo zij aan dit vermaan geen gehoor geven, van het Heilig Avondmaal worden afgehouden”. Zo ging het in 1944: we vergeten soms snel. En daarom beslist hier niet het feit, da de een of andere kerkelijke vergadering het etiket „schismatiek” ergens opplakt, maar alleen de vraag: wat zijn de argumenten?

Wie nu het besluti van de classis Groningen ernstig en grondig leest, komt tot de conclusie, dat er maar één argument naar voren wordt gebracht: ds. Van der Ziel en de zijnen hebben niet getoond "zo spoedig mogelijk naar art. 31 K.O. revisie van de door hen gewraakte besluiten te zoeken en zo op kerkelijke wijze de gemeenschap met de eigen Kerkeraad en met de zusterkerken te willen bewaren". Op grond van dit argument - en dit alléén - gaat de classis dan verder concluderen: deze groep gaat een onker-

vervalt het enige schriftbewijs dat de classis Groningen voor haar jongste besluiten aanvoerde.

Er is echter meer. Wat houdt het woord "schismatiek" in en is het bruikbaar voor de houding welke ds. A. van der Ziel en een deel van zijn gemeente aanneemt? Nu is het opmerkelijk, dat het niet zo eenvoudig is precies te omschrijven wat "schismatiek" is. Het Nieuwe Testament spreekt inderdaad van schismata: zie 1 Cor. 1 : 10 en 11 : 19. De eerste plaats is een opwekking: laten er geen scheuringen onder u zijn; de tweede is de merkwaardige uitspraak van de apostel: want scheuringen moeten er wel onder u zijn, een plaats die de exegeten nogal wat moeite gebaard heeft. Nu krijgen we niet de indruk dat de gemeente te Corinthe al gescheurd was in de zin van wat later onder schismata werd verstaan: het waren meer partijen en groeperingen, die ongetwijfeld tot voldongen schismata zouden kunnen uitgroeien. Vandaar de opwekking van de apostel. In Kittels Woordenboek op het woord schisma vindt Maurer, die dit onderdeel behandelt, de schismata in Corinthe dan ook niet doorzichtig. Hij is wel met anderen van oordeel, dat het hier niet om vast omliggende leerverschillen en programma's gaat die de broeders in Corinthe scheidden, maar meer om de binding aan bepaalde personen wier autoriteit tegenover elkaar werd uitgespeeld.

We hebben hier een draad in handen, die in de latere kerkgeschiedenis scherper naar voren komt: dan wordt er nl. steeds onderscheiden tussen ketterijen en schismata. Bij ketterijen gaat het om afwijking van de gezonde leer, bij schismata om een gebrek in de liefde. Thomas van Aquino zei al, dat de schismatici zondigen in de charitas, de broederlijke liefde, die wij tegenover elkaar hebben te bewijzen. Calvijn ging in de lijn van de oude kerk. Hij werd in zijn tijd natuurlijk ook voor schismatiek gescholden. Hij zegt in de Institutie (boek IV, 2, 5) dat daar geen lange of inspannende verdediging tegen nodig is. "Ketters en scheurmakers", aldus Calvijn, "worden zij genoemd, die door het maken van tweedracht de gemeenschap der kerk verbreken". Hij sluit zich vervolgens aan bij Augustinus, die tussen ketters en scheurmakers onderscheidde. Ketters verderven de zuiverheid des geloofs, scheurmakers verscheuren de band der gemeenschap. Calvijn vindt daarbij de eenheid des geloofs het belangrijkste: daar hangt ook de band der liefde aan. De Synopsis, het bekende leerboek van de nederlandse gereformeerde theologen uit 1625, houdt zich eveneens met het verschil tussen ketters en scheurmakers bezig. Het

verwijst zowel naar Augustinus als naar Thomas: schismatici zijn zij, die de broederlijke liefde schenden, hoewel er geen wezenlijk leerverschil is. Zij scheiden zich af van de eenheid der kerk zonder geschikte oorzaak. De mannen van de Synopsis bespraken ook de vraag, of er met een ketterse en schismatieke kerk gemeenschap moet worden onderhouden. Om die vraag te beantwoorden maken ze onderscheid. Zij zeggen, dat met een kerk die dwaalt in geloof of zeden gemeenschap moet worden onderhouden, waarbij men zich alle moeite moet geven dat zij van haar dwaling en schisma wordt teruggedreven naar het voorbeeld van Christus en de apostelen. Alleen: van een kerk die **in eigenlijke zin** ketters en schismatiek is geldt dat niet, zie Matth. 7 : 15 (de valse profeten die in schaapskleren komen), het boven besproken Titus 3 : 10 en andere plaatsen. Er zou nog wel meer over de oudere gereformeerden en hun opvatting van schisma te zeggen zijn, maar dit keer gaan we hiermee niet verder. We wijzen er alleen nog op, dat de bovengeschetste lijn door Bavinck nog wordt doorgetrokken (IV², blz. 347, 348). Hij onderscheidt eveneens tussen ketters (haeretici) en schismatici (scheurmakers). Zowel schisma als haeresie noemt Bavinck grote zonden. "Aan schisma maken zij zich schuldig, die ofschoon het fundament der leer intact latende, toch om ondergeschikte punten van eredienst of kerkregering zich van de kerk scheiden". Ketters "dwalen in de substantie van de waarheid". Merkwaardig genoeg schrijft Bavinck verder, dat in de praktijk de grens moeilijk is aan te wijzen "die wettige en plichtmatige verbreking van de gemeenschap met eenige kerk of leer van ongeoorloofde breuke scheidt". Het protestantisme moet volgens hem volstaan met enkele algemene regelen en de toepassing daarvan "in ieder concreet geval aan de consciëntie der geloovigen overlaten". Wijze woorden, al hebben wij kritiek op de pluriformiteitsachtergrond, die bij Bavinck even verder aan het licht treedt. De zaak die hij hier noemt is daarmee zeker niet van de baan.

Zo zien we, dat we geen gemakkelijk hanteerbare norm kunnen vinden om uit te maken, wat nu precies schismatiek is. Het is in ieder geval iets anders dan haeresie, ketterij. Er zit een zekere ruimte in de beoordeling van breuken en afscheiding en er is geen wit-zwart schema voorhanden om een breuk of afscheiding zonder enige moeite als schismatiek te bestempelen. De consciëntie en de situatie spelen een rol.

(Wordt vervolgd)

R. H. Bremmer.

Voor enige tijd was ik ergens en het gesprek kwam op een dominee, die daar enige jaren had gestaan. De man was knap en geleerd en welbespraakt, daar niet van. Maar, zo werd mij gezegd, hij heeft hier geen spoor achter gelaten. De mensen konden hem niet begrijpen. Dat komt meer voor.

Ik ben het eens met Spurgeon, die in z'n Pastorale Adviezen schreef: „Denk er bovendien om, dat ge bevattelijk spreekt. Hoe uitnemend uw onderwerp ook is, als iemand het niet begrijpt, kan hij er geen nut van hebben. Als ge uitdrukkingen gebruikt, die buiten zijn gedachtenwereld liggen, zoudt ge hem even goed in de taal van Kamtsjatka kunnen aanspreken als in uw eigen taal. Verhef u tot het standpunt van een eenvoudig en daal af tot het begrip van een ontwikkeld man. Ge glimlacht, omdat ik door zo te spreken de zaken omkeer, maar ik denk, dat het meer inspanning kost om voor een onontwikkelde duidelijk te zijn dan om het geleerd te zeggen voor ontwikkelden. In elk geval is het van beide het moeilijkste en het meest in overeenstemming met de manier, waarop onze Heiland sprak. Het is verstandig een weg te bewandelen, waarop uw hoorders u kunnen volgen en niet, hoog te paard gezeten, over hun hoofd te rijden. Onze Heer en Meester was de Koning der predikers en toch ging zijn woord — voorzover de verhevenheid en heerlijkheid van de inhoud dat toeliet — nooit iemands begrip te boven. Hij koos zijn woorden en uitdrukkingen zo, dat Hij sprak als „het heilig Kind Jezus". Zorg voor een goede inhoud, duidelijk gerangschikt en eenvoudig voorgesteld, dan kunt ge er zeker van zijn, dat ge het oor en zo ook het hart zult bereiken".

In verband hiermee zou ik willen zeggen: de gemeente moet niet bezig gehouden worden met allerlei kwesties, die mogelijk voor een theoloog wel van belang zijn, maar niet voor de hoorders in de kerk. Ik liep eens uit de kerk met een vrouw die mij kende en mij vroeg: kunt u dit nu allemaal onthouden? Zij zei, dat ze niets meer wist van wat zij gehoord had. Mijn antwoord kon in dat geval zijn, dat ik het wel ongeveer wist, maar dat het voor het verstaan van het Evangelie van geen nut was. Er waren heel wat „weetjes" verkondigd, maar de blijde boodschap vrijwel niet.

Eens hoorde ik een preek over een tekst uit Marcus. Diezelfde tekst kwam ook voor in Mattheüs en Lukas. In een vrij brede inleiding vertelde de dominee ons, dat wij van die tekst niets konden begrijpen, als we niet wisten welk doel Marcus met het schrijven van zijn Evangelie had. Toen dacht ik: dan verstaat vrijwel niemand deze tekst, want zij kennen dat doel van Marcus niet. Bovendien stond deze tekst ook in andere Evangelien. Moeten we dezelfde woorden in verschillende Evangelien dan anders verstaan? Ik vond het maar vreemd.

Soms wordt de gemeente vermoeid met allerlei historische bijzonderheden, die van geen belang zijn en bovendien al weer vergeten zijn als de mensen buiten de deur van de kerk staan. We hoeven niet te weten wanneer keizer Augustus precies regeerde en hoelang; en ook niet wanneer Cyrenius over Syrië stadhouder was als de geboorte van de Here Jezus verkondigd wordt. En als gepreekt wordt over het optreden van Johannes de Doper is het alleen maar vermoeiend om de jaartallen te horen van keizer Tiberius en van Pontius Pilatus en van Herodes de viervorst van Galilea enz. enz. Dat vult de tijd wel, maar bouwt de gemeente niet op. Dat onthoudt ook geen mens of hij moet een geheugen als een pot hebben. Wat niet veel voorkomt. Bovendien wordt de boodschap van Johannes de Doper er niet duidelijker door.

Spurgeon sprak zijn studenten, toekomstige predikanten, als volgt toe: „Broeders, houdt u allereerst en bovenal aan de duidelijke leer van het Evangelie. Wat ge ook anders al of niet predikt, breng in elk geval onophoudelijk de zaligmakende waarheid van Christus en die gekruisigd. Ik ken een dominee, wiens schoenriem ik niet waardig ben te ontbinden, maar wiens prediking dikwijls weinig beter is dan gewijde miniatuur-schildering, ik zou haast zeggen: heilige beuzelarij. Hij spreekt voortreffelijk over de tien tenen van het beest, de vier aangezichten van de cherubijnen, de verborgen betekenis van dassenvellen, de typische beduiding van de draagstokken van de ark en de vensters van Salomo's tempel, maar de zonden van zakenmensen, de verzoeken van onze tijd en de

De gemeente moet een preek kunnen verstaan

Als een van de klachten over de prediking noemde ik de vorige week deze, dat sommige preken te hoog of te diep gingen en dat men er niets van begreep.

Deze klacht moet ernstig genomen worden. En niet worden afgedaan met het antwoord: „dan moeten de hoorders maar op hun tenen gaan staan, zodat ze er bij kunnen". Er wordt soms over de hoofden der mensen heen gepreekt. Dan zegt men: Ik kan er niets van onthouden of navertellen.

Dat is een kwaad ding. Indertijd vertelde mij een jonge man, dat hij van een beroemd man enkele machtige preken had gehoord. Het was allemaal machtig en krachtig en prachtig en reusachtig. Hij had geweldig genoten. Maar toen ik hem vroeg mij in zijn genot te laten delen, door mij iets van die preken te vertellen bleek, dat hij er geen tien woorden over kon zeggen. Hij wist er eenvoudig niets meer van. Met zeer veel moeite wist hij een paar teksten op te diepen, waarover de machtige preker het had gehad.

Nu zit de invloed van een preek niet alleen daarin, dat men er wat van kan onthouden en navertellen. Het kan zijn dat van een preek alleen de indruk overblijft: Wat is God groot! Of: Wat is de genade van Christus almachtig. Of: Hoe onnaspeurlijk zijn Gods wegen: Of: Hoe lief heeft de Here Jezus zondaren en zondaren.

Maar het is toch niet goed als van preken alleen een indruk overblijft. In elk geval moet

de preker trachten zó te spreken, dat een „kind in het verstand" er iets van kan onthouden. En er iets van kan navertellen.

De gemeente bestaat uit gewone mensen. Alleen maar uit gewone mensen. Want wat wij buitengewone mensen noemen zijn toch in één opzicht aan alle anderen gelijk: ze zijn zondaren en hebben Gods genade nodig om te kunnen leven en te kunnen sterven. Dat geldt voor heer en knecht, voor een minister en voor zijn chauffeur, voor geleerd en ongeleerd. In één woord: voor iedereen. Wat iemand ook mag zijn, hij heeft één ding met allen gemeenschappelijk: de zonde. Ieder heeft zijn gebreken en zwakheden, zijn moeiten en verdrietelijkheden, z'n zorgen en twijfelingen. Voor God zijn alle mensen gelijk. Een boer, die tot verbazing van velen tegen een adellijke burgemeester durfde opkomen in de raadszaal, zei het eens heel duidelijk: „Als hij zijn pakje uittrekt en ik het mijne dan zijn we precies gelijk". Als een professor of groot-industrieel of student meent een ander Evangelie nodig te hebben dan de gewone man, dan moet hem aan het verstand gebracht worden, dat dit niet waar is.

Een hofprediker in Berlijn kreeg eens de vraag te horen of hij niet zenuwachtig was als hij voor de keizer moest preken. Zijn antwoord was: „Ik preek niet voor de keizer, maar voor de dienstbode uit de keuken achter in de kerk. Als zij de preek verstaat zal de keizer het ook wel kunnen verstaan. En anders moet hij het maar leren!"

noden van dit geslacht raakt hij nauwelijks aan. Zulk een prediking doet me denken aan een leeuw, die op de muizenjacht gaat en aan een kruiser op zoek naar een regenton." Spurgeon zegt het kernachtiger dan ik het kan, maar het is mij uit het hart gegrepen.

Tenslotte voor deze keer nog dit: Soms worden de beminde gelovigen bezig gehouden met aanhalingen van professor zus of zo. Ik heb het zelf ook wel eens gedaan. Ofschoon ik het niet zo gek gemaakt heb als een collega uit vroeger dagen, die soms tien autoriteiten op de preekstoel aanhaalde. Soms haalde hij er een college-dictaat van een hooggeleerde bij. Zo moet men dunkt mij niet doen. Laat de spreker in eigen woorden de tekst uitleggen. Als hij dat niet of nog niet kan, dan moet hij over die tekst nog niet preken. Een preek moet niet bestaan uit geleerde aanhalingen, maar uit het levende en krachtige woord, dat de HERE te zeggen heeft. Ieder doe dat „op zijne wijs". Maar in elk geval op een eigen wijs. Commentaren kunnen de gelovigen thuis wel lezen. In de kerk komen ze om te horen préken. In een taal die ze kunnen verstaan.

H. J. Jager.

Kerkelijk Leven

Repetitie

Ds. I. de Wolff heeft in het Geref. Kerkblad voor Ov., Geld. en Utr. twee driestarren gewijd aan hetgeen we schreven in "Opbouw" en in de "Kamper Kerkbode" over Groningen-Zuid. Of: had hij dat maar gedaan. Dan waren de thans volgeschreven twee en een halve kolom tenminste besteed geweest. Doch ds. De Wolff schreef niet zo zeer over hetgeen wij opmerkten als wel over het feit dat wij over Groningen schreven, en dat wij zulks herhaaldelijk deden.

Hij noemt ons „de beste repetitor van de contemporaine kerkgeschiedenis in-en-om het pronkjewail in gelden raand", hetgeen - overgezet zijnde - betekent dat wij het beste geslaagd zijn in de herhaling van de eigentijdse kerkgeschiedenis in-en-om Groningen. Zo'n kompliment mag er zijn. Want wie in de laatste maanden het kerkblad, waarvan de eindredactie bij ds. De Wolff berust, heeft gevolgd, weet dat men daar ook van repeteren weet: een nooit ophoudende campagne tegen schrijver dezes en dat door meerdere scribenten. En al maar weer over Groningen. Naar de regel dat vele honden des hazen dood zijn. En dan zegt het wat te verneemen dat de haas, in dit geval de schrijver in "Opbouw" en de "Kamper Kerkbode" nog altijd een hazenlengte vóór ligt: „de beste repetitor van de contemporaine kerkgeschiedenis in-en-om het pronkjuweel in gouden rand".

Het schijnt dat collega De Wolff het beu is.

Niet zó beu echter of er worden nog weer eens twee driestarren, twee en een halve kolom aan gewijd. Hetzelfde nummer geeft nota bene ook nog een artikel van ds. A. Jagersma over dezelfde zaak! Over re-pe-te-ren gesproken!

Het steekt onze collega bijzonder dat enkele zaken herhaaldelijk in ons schrijven terugkeren: „14-13!", „geen gronden" en „art. 79". Hij merkt daarbij op: „Nu ga ik daar natuurlijk niet verder over schrijven om het repetitieblaadje niet te bederven door een veelheid van kanttekeningen, die zich maar al te gemakkelijk in de vergeethoek laten schuiven". Ik zou zeggen: daar had nu ds. De Wolff juist wél iets tegenover moeten zetten. Heus, ik ben leergierig. En de lezers zijn niet zo vergeetachtig als hij meent. Als je de dingen maar vaak genoeg herhaalt. Dan blijft het heus wel hangen. Ook ds. De Wolff heeft vrucht van de door ons toegepaste stelregel dat herhaling de moeder van de ware studie is. Intussen schrijft hij tóch „een paar slogans". De term 'slogans' is van ds. De Wolff en betekent zoveel als „strijdkreten" of „slagzinnen". Zeer goed gekozen. Deze slogans luiden: „20-19 (18 + 1 blanco), geen gronden, geweigerde nieuwe samenspreking, mitsdien frustrering inzake artikel 79". De schrijver zegt: „Ook dat kan gemakkelijk onthouden worden, en voor wie het soms niet begrijpt vermeld ik erbij, dat dit Groningen-Nóórd betreft".

Precies.

Met 20-19 stemmen, de laatste 18 + 1 blanco, sprak destijds de raad van Groningen-Nóórd

uit dat hij ds. A. van der Ziel niet schorsingswaardig achtte. Hetgeen, precies als bij de stemverhouding op de generale synode, bewijst dat heel die schorsingswaardigheid van ds. Van der Ziel een zeer twijfelachtige aangelegenheid was. En zelfs als daar de stemverhouding omgekeerd, dus 19-20 was geweest zou men wijs hebben gedaan als men gezegd had: NIET schorsen. Want het is zeker in een zo ernstige kerkelijke zaak als een tuchtprocedure door en door werelds elkander bij gebrek aan overeenstemming te overstemmen en de valbijl te laten vallen bij een stemmenmeerderheid.

„Geen gronden", schrijft ds. De Wolff. Maar moest de kerk van Groningen-Noord dan gronden aanvoeren voor het niet-schorsingswaardig zijn van ds. Van der Ziel? Of moest hij oordelen over de door Groningen-Zuid aangevoerde gronden voor de schorsingswaardigheid van ds. Van der Ziel?

„Geweigerde nieuwe samenspreking". Maar waarom zou Groningen-Noord nadat het, klaarblijkelijk moeizaam (20-19!) tot een uitspraak was gekomen, opnieuw met Groningen-Zuid samenspreken?

„Mitsdien frustrering van art. 79", schrijft ds. De Wolff. Maar de kerkeraad van Groningen Noord had toch niet artikel 79 onwerkzaam gemaakt door zijn meerderheidsoordeel: ds. Van der Ziel niet schorsen! Hij had precies gedaan wat artikel 79 vroeg, nl. zijn oordeel gegeven. Daardoor was art. 79 niet 'gefrustreerd', maar toegepast. Of bedoelt ds. De Wolff dat door de uitspraak van Groningen-Noord de schorsing van ds. Van der Ziel 'gefrustreerd' was?

Zodat ik maar zeggen wil dat hetgeen ds. De Wolff schrijft inderdaad 'slogan' is. Wat het woord ook betekent, het kan zeker niet beduiden: argument.

De weg tot herstel

In driestar nummer twee komt ds. De Wolff op „de weg tot herstel".

Die ligt ook volgens hem in artikel 31 K.O.

Op dat punt is hij het hartelijk met mij eens en ik met hem, al moet de argeloze lezer de indruk krijgen dat collega De Wolff mij bestrijdt.

Hij schrijft: „Wat nu echter de te bewandelen weg tot herstel van de breuk betreft wijst de bovengenoemde scribent op het voorgaan van predikanten in plaatsen, waar zo'n scheiding zich voltrokken heeft. Ik wil toegeven, dat er wat in zit dat een bijdrage kan leveren."

Ook hier reiken ds. De Wolff en ik elkander de hand. Dat kan ook moeilijk anders. Want op dit punt is de praktijk van ds. De Wolff ook de mijne. Hij preekt in Katwijk. Ik ook. Hij preekte in Beverwijk. Ik ook. Slechts met dit verschil dat hij en ik beiden in Katwijk onder dezelfde kerkeraad voorgingen op de kansel waar ná ons ds. Chr. Breen kwam, terwijl in Beverwijk ds. De Wolff preekte voor de dolerenden en ik ds. Oosterhoff verving. Hij kan er dus niet zo heel veel van zeggen als anderen voorgaan of voorgingen bij de dolerende broeders in Gorinchem of Breda of bij de bezwaarden in het Tehuis in Groningen.

Alleen: t.a.v. de laatsten heeft hij enige reserve. In de andere plaatsen is de zaak door beide „partijen" (de „" zijn van ds. De Wolff) op de meerdere vergaderingen gebracht. Maar t.a.v. Groningen schrijft ds. De Wolff:

„Wat Groningen betreft is voorzover bekend nog niets gebleken, zelfs niet van een vóórnamen om revisie te verzoeken. Wel is bekend, dat er kerkdiensten worden gehouden zonder dat er ouderlingen zijn aangesteld om in de geordende weg het gemeentelijke leven voort te zetten. Een bestuur zonder in-het-ambt-stelling is nog geen kerkeraad in de zin van de kerkorde en naar de schrift. Mij dunkt, wie kerkordelijk handelen wil en zich om vermeende kerkorde-schending afscheidt, zal toch zelf de kerkordelijke weg die de schrift zelf aangeeft inzake het gemeentelijke leven niet mogen aantasten. En ik wil (nog?) niet geloven, dat men de sectarische kant uit wil, waarvoor ex-ds. v. d. Vliet heeft gewaarschuwd."

Ik meen ds. De Wolff te kunnen geruststellen wat het vragen van revisie betreft. En juist het feit dat de bezwaarden in Groningen-Zuid zich niet als kerk hebben geïnstitueerd bevestigt dat: de bezwaarde broeders en zusters willen niet als tegen-kerk optreden, niet handelen gelijk te Beverwijk, Gorinchem en Breda geschiedde.

Maar ds. De Wolff is het met mij eens: de bezwaarde broeders en zusters helpen door bij

TE BERDE

Het overlijden van Soetan Sharir roept als vanzelf de herinnering op aan de tijden van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd. Hij was toen één van de leiders in Indonesië, die meende zijn land een dienst te bewijzen door ten koste van alles te streven naar volledige onafhankelijkheid.

Zijn overlijden heeft de tongen losgemaakt en de pennen aan het schrijven gezet in de nederlandse pers. Schermerhorn zei bij zijn baar op Schiphol dat vandaag menigeen begrijpt dat Sharir gelijk heeft gehad.

Niet alleen Prof. Schermerhorn, maar de hoofdredacteur van Trouw, dr Bruins Slot, is van mening dat het te betreuren is dat Nederland destijds niet de weg gevonden heeft om Sharir in zijn pogen te doen slagen. Zijn pogen wordt in een hoofdartikel zo omschreven in Trouw: „hij was er op uit om met Nederland tot een overeenkomst te komen die wel de algehele onafhankelijkheid van Indonesië in zou houden, maar die toch tevens een nauw samengaan met Nederland moest bevatten".

Heel eerlijk erkent Trouw vroeger een andere opinie gepropageerd te hebben. De mensen van de zending zagen het beter, zo meent Trouw nu. „En het feitelijk verloop heeft dan ook slechts negatieve resultaten opgeleverd".

Het is een klemmende vraag, al is het dan voor een deel een theoretische vraag geworden, of de oppositie in Nederland onder leiding van wijlen dr J. Schouten en Trouw toen gefaald heeft.

We wensen van neen. Trouw schreef toen over „gezag is gezag en rebel is rebel". Al was dat een beetje ongenueanceerd gezegd, dat neemt niet weg dat deze regel een juiste regel is. De weg van de revolutie is een heilloze weg.

Al is het waarschijnlijk, dat gezien de politieke constellatie in de wereld, de nederlandse plannen met Indonesië niet gelukt zouden zijn, daarmee is nog niet bewezen dat die plannen fout waren. En we kunnen zeggen: het feitelijk verloop na het verkrijgen van de onafhankelijkheid, heeft alleen maar negatieve resultaten opgeleverd en aangetoond dat zij gelijk hadden, die meenden dat er met Soekarno niet onderhandeld moest worden. De verdere levensloop van Sharir is er een bewijs van, evenals die van Hatta.

De meest sombere voorspellingen van de meest sombere kolonialen, zoals ze toen genoemd werden, zijn uitgekomen. Ook in Indonesië verteert de revolutie zichzelf, zeer ten nadeel van het volk van Indonesië. Het is merkwaardig b.v. hoe weinig verontwaardigd de wereldpers en de nederlandse pers is over de bijna half miljoen slachtoffers van de laatste staatsgreep in Indonesië. De meesten zijn zonder enige vorm van proces afgemaakt. En al zouden het communisten zijn allemaal, moet er uit het oogpunt van gerechtigheid ernstig bezwaar gemaakt worden tegen een dergelijke terreur. De vele doden in Indonesië, in India, in de Congo, in Afrika over het algemeen, die vele staatsgrepen die uitgevoerd in vele jonge staten en het ontbreken van normale democratische verhoudingen bewijzen wel dat de weg die ingeslagen is met de dekolonisatie een heilloze weg is. Het kan ook niet anders dan een heilloze weg zijn, omdat het een revolutionaire weg is. Naar de wetmatigheid van de revolutie moest het wel mislukken.

De verandering van opinie bij Trouw is dan ook wellicht niet voortgekomen uit het in het ongelijk gesteld worden door het verloop van de zaken, maar door een andere instelling t.o.v. de revolutie. Voor een Antirevolutionair dagblad een kwalijke zaak. Trouw behoeft zich over zijn verleden niet te schamen. Het is de taak van de overheid en het was dus de taak van de overheid in Indië zorg te dragen voor een stil en gerust leven. Dat is geen overheidfilosofie, maar een duidelijk onderwijs van de H. Schrift. En als de overheid die taak niet meer verstaat, dan gaat dat doden kosten. Heel veel! En waarom tellen die niet mee? En Ambon?

A.

(ongecorrigeerd)

hen voor te gaan kan een bijdrage zijn tot herstel van de vrede.

En daar blijven we dan maar op hopen.

Ds. De Wolff.

En ik.

G. Visee

Kerkverband en kerkengemeenschap

Ds. De Wolff schreef ook nog:

„Ik kom nog even terug op het gebruik van het woordje kerkengemeenschap, dat tweemaal in het artikeltje voorkomt, al wordt ook het woord kerkverband gebezigd, in een bepaald verband. 't Zal wel toevallig zijn, maar we spreken liever van kerkverband, dat juist is. Baptisten hebben in hun unie een gemeenten-gemeenschap. Wij hebben een kerkverband, en in dat woord wordt een kerkordelijk geregelde vrijwillige verbintenis aangeduid. Het is mogelijk, dat vrije gemeenten en groepjes (Wolvega b.v.) een gemeenschap gaan vormen, maar wat we verwachten is het willen terugkeren in het kerkverband. Dat zou pas recht bewijzen, dat men met ons de historische lijn wil voortzetten, hoezeer daarover gesmaad is.”

Ds. De Wolff zij gerust.

Wij willen de baptistische kant niet op.

Die hebben wel niet een 'gemeenten-gemeenschap', maar een 'Unie van Baptistengemeenten'. Wij zijn voor het kerkverband, Gereformeerd. Sober. Precies volgens de gemaakte afspraken. Geen Unie. Geen corpus. Geen plaatselijke kerken als „lid” van een „unie”. Intussen: ook ds. De Wolff zal niet ontkennen dat er behalve de kerkordelijke afspraken van de vrije kerken van Christus, het verbond waardoor ze een verbond vormen, nog iets meer en iets hogers is: de gemeenschap van die vrije kerken van Christus in de Here, haar Geestelijke eenheid die wel voor het kerkordelijke verbond de noodzakelijke voorwaarde is, maar niet daarin opgaat.

G. Visee

Nederigheid voor de eer

In hetgeen ds. De Wolff schreef raakte hij zowel "Opbouw" als de "Kamper Kerkbode". Dubbiërend waar ik zou antwoorden koos ik "Opbouw": de nederigheid gaat voor de eer.

G. Visee

Kwaadaardige polemiek

over een referaat

Zaterdag 19 maart heb ik een referaat gehouden in de jaarvergadering van de vereniging „Waarheid en Eenheid”.

Zoals onze lezers ongetwijfeld weten is deze organisatie kort na de oorlog in het leven geroepen als een vereniging van leden der synodaal-Gereformeerde Kerken die „bezwaard” waren over de synodale manipulaties uit de jaren veertig.

Deze vereniging — het is in eerster instantie een persvereniging — geeft een om de veertien dagen verschijnend blad uit dat dezelfde naam draagt als zij.

Jarenlang is daarin geageerd tegen de leeruitspraken van 1943/46 en de daaruit voortgevloeide tuchtprocedures. Langzamerhand evenwel werd, ten gevolge van de ontwikkeling der dingen in de synodaal Geref. Kerken, het front waarop „Waarheid en Eenheid” strijdt breder. Het blad richt zich onder redactie van dr J. Schelhaas thans ook met grote energie tegen het streven de synodaal Geref. Kerken daadwerkelijk in de Wereldraad van Kerken te doen participeren. En het komt tegelijk ook in verzet tegen de verslapping van de band aan de belijdenis en de toenemende verwereldlijking welke het in eigen kerken constateert.

In het begin van dit jaar werd ik uitgenodigd een referaat te houden op de jaarvergadering van „Waarheid en Eenheid”. Het bestuur ervan stelt er blijkbaar prijs op ook mannen uit onze kerken te horen. Een paar jaar geleden sprak prof. Kamphuis op een jaarvergadering. En dit jaar kreeg ik het verzoek dat te doen.

Na enige overweging besloot ik te spreken over wat naar de Schrift de kern van de christelijke religie is en dat naar mijn overtuiging vooral nu vóór alles moet gepredikt worden! Dit namelijk dat het in de kerk en de christenen bovenal gaat en gaan moet om het geloof in de **levende Christus**. In de Christus, die **echt** mens is geworden, **echt** gestorven is en **echt** is opgestaan uit de doden. De Christus die met zijn eigen levensbloed **metterdaad** de verzoening van onze zonden heeft tot stand gebracht en nu, als de levende Heer, onze oudste Broeder, alle macht heeft in hemel en op aarde, zó zijn kerk vergadert en de wereld opstuwet naar haar volanding.

Het was mij er om te doen enerzijds positie te kiezen tegen de moderne, z.g. kerugmatische theologie, die de „historische Jezus” in het openbarings-gebeuren van geen enkele betekenis acht, de grote heilsfeiten loochent en die als een zondvloed over de christenheid van onze dagen gaat en ook in de gereformeerde wereld diepe indruk maakt. En anderzijds tegen de devaluatie, de denaturering van de christelijke religie tot een levensbeschouwing of tot de aanvaarding en verdediging van een complex religieuze, christelijke waarheden. Het ging mij er om te laten zien dat Jezus Christus niet de „stichter” van het Christendom of de eerste christen, maar, om met Bavinck te spreken, **het christendom zelf** is, Dat Hij niet maar de weg-

wijzer is naar God en het heil, maar de **Weg**. En dat Hij niet maar de waarheid **verkondigt** en het leven **geeft**, maar zelf de **Waarheid en het Leven is**.

In de inleiding op wat ik eigenlijk zeggen wilde gaf ik een korte karakteristiek van een paar infiltraties in de kerk, in het leven des geloofs en in de theologie van **niet-** en **anti-**christelijk gedachtengoed, waardoor het kennen en het dienen van God in Christus naar Gods Woord werd en nog steeds wordt vertroebeld en krachteloos gemaakt. Als zodanig noemde ik de inwerking van de aristotelisch-scholastieke filosofie op theologie en geloofsleven en die van de irrationalistische, speciaal de existentialistische filosofieën.

scholastieke „orthodoxie”

Ik zal nu hier doorgeven wat ik over de invloed van die eerstgenoemde filosofie zei.

Ik begon met er op te wijzen, dat we in het leven van de kerk en van de gelovigen vóór alles te doen hebben met de destructieve krachten en werkingen van de „oude mens”, van het „vlees”. Deze zijn in concreto in de eerste plaats de „zelfzucht” en de „geldingsdrang”. Maar, zo ging ik verder, die invloed, die doorwerking van de „oude mens”, van dat „vlees” openbaart zich in het leven der kerk vooral ook in de infiltratie van een dominerend religieus of wereldbeschouwelijk moment van een heersende „tijdgeest”.

En toen zei ik letterlijk het volgende:

Omstreeks het begin van onze jaartelling werd het volk Gods b.v. op diepgaande wijze beïnvloed door de hellenistische cultuur. Een paar eeuwen later moet de kerk op leven en dood vechten tegen het machtige en dodelijk gevaarlijke syncretisme dat met de naam gnostiek wordt aangeduid. In de Middeleeuwen worden de toonaangevende kringen in kerk en staat in sterke mate beheerst door de aristotelische filosofie. Aristoteles - Calvijn noemt hem „die arme heiden” - was voor Thomas van Aquino zonder meer **de** filosoof. De invloed van deze grote griekse denker werd overheersend in de scholastieke filosofie en theologie. Eeuwen lang hebben deze onvoorstelbaar diep op het leven en denken van het avondland ingewerkt en daardoor het Evangelie van Jezus Christus op essentiële punten geperverteerd. Speciaal door hun opereren met het fatale schema van „natuur” en „genade” veroorzaakten zij een integrale misvatting van de verhouding van kerk en wereld, van woord en sacrament, van geloof en heiligmaking, kortom van het ganse heil in Christus.

Deze machtspositie van de scholastiek in kerk en theologie bleef nagenoeg onaangetast tot het begin van de zestiende eeuw. Toen trad daarin een grote verandering op. Want de Reformatie zoals God die gaf, met name door Luther en Calvijn, was niet in de laatste plaats een heroïsche worsteling om de kerk en de kinderen Gods uit de benauwende omklemming van deze christianiserende heidense filosofie en deze paganiserende christelijke theologie te bevrijden. Helaas werd de kracht van de antischolastieke

tendenzen van de grote reformatie spoedig gebroken. Ook deze reformatie verzandde spoedig. Het is zonder meer verbijsterend te ontdekken hoe gauw en gemakkelijk door na-reformatorische theologen in de Gereformeerde Kerken allerlei puur scholastiek gedachtengoed argeloos opnieuw de kerk werd binnengedragen.

Ursinus b.v. onderscheidt in de leer der kerk Evangelie en wet maar verklaart dan onvervroren dat het Evangelie van Godswege is geopenbaard, de wet daarentegen de mensen van nature bekend is (lex est natura nota). Als het gaat over de kennis van de zonde zet hij als „kenbronnen” daarvan het oordeel Gods in de Schrift en de stem van het geweten zonder meer naast elkaar. Het zaligmakend geloof is volgens deze opsteller van onze catechismus het historisch geloof plus een toevoegsel dat in vertrouwen bestaat. In zijn verklaring van Zondag 22 poneert hij, aristotelisch, dat de ziel datgene is waardoor een levend wezen leeft, of anders gezegd, de wezensvorm van het leven (vitae forma essentialis), waardoor zij die daarmee begiftigd zijn, leven. Zal de mens opstaan uit de doden dan moet het lichaam door dezelfde substantiële vorm (forma substantialis) welke zij vroeger bezat, namelijk de ziel, opnieuw haar „vorm” ontvangen (informetur). Van de dankbaarheid geeft deze theoloog de aristotelische omschrijving dat zij uit twee elementen bestaat, namelijk waarheid en rechtvaardigheid. Waarheid omdat zij de ontvangen weldaden erkent en prijst. Rechtvaardigheid omdat zij zich beijvert die aan de weldoeners met een „gelijk dankbetoon” te vergelden. Gomarus heeft in de Geref. Kerken de fatale onderscheiding van essentiële en accidentele, van inwendige en uitwendige heiligheid geïntroduceerd. Een onderscheiding die tot op de huidige dag de visie op de Schriftuurlijke notie daaromtrent heeft vertroebeld, de reformatorische opvatting omtrent verbond en doop heeft bedorven en zo reeds gedurende enkele eeuwen een enorme schade in het leven des geloofs heeft aangericht. Een dieptepunt in de beïnvloeding van de gereformeerde theologie is het onderwijs van de vrome Voetius. Alleen met verbazing kan men lezen hoe deze strijder voor de orthodoxie b.v. het cartesiaanse rationalisme te lijf gaat met de ware, d.i. de aristotelische filosofie! En hij bestrijdt die met een hartstochtelijke verdediging van het ontologisch godsbewijs en de natuurlijke theologie! Daarmee staat of valt naar zijn overtuiging het ware geloof. Op deze wijze poogt hij de ene „duivel” met behulp van de andere uit te werpen en lijdt hij uiteraard tenslotte een mordante nederlaag.

Deze na-reformatorische theologie, sterk onder de invloed als zij stond van de scholastieke methode had, globaal genomen, geen oog voor de geheel eigen taak, methode en stijl van de theologie van mannen als Luther en Calvijn. Zij vertoont mee daardoor zoals reeds uit het door mij gememoreerde duidelijk blijkt, een sterk rationeel, om niet te zeggen rationalistisch karakter. De typische aard van het Woord Gods der Schriften, namelijk dat God daarin niet maar over vergeving der zonden en de andere heilsweldaden spreekt, maar het ganse heil, ja, uiteindelijk Zichzelf daarin **schenkt**, en dat dat Woord naar zijn wezenaard daarom een **heilbrengend** en **heilwerkend**, ja, voluit een **zaligmakend** Woord is, werd al minder verstaan. Men zag, men „kende” dat Woord vóór alles als mededeling van een complex religieuze, goddelijke waarheden, welke door de mensen aanvaard en door een bijzondere, bijkomende werking van de Heilige Geest aan de harten der mensen geheiligd behoren te worden om zo „zaligmakend” te worden gekend. Deze waarheden moesten voorts door de theologen met behulp van wijsgerig begrip materiaal in een bepaald systeem geordend en met elkaar in een logisch verband worden gebracht.

Ten gevolge van deze gang van zaken trad successief een diepgaande wijziging op in het leven des geloofs in de gemeente. Bij de reformatoren was het geloof de rotsvaste zekerheid welke gefundeerd is in de vrije genade Gods die ons in Christus wordt geopenbaard, of, anders gezegd, in de rechtvaardiging van de goddeloze op grond van het offer van Christus, welke ons in de belofte des Evangelies wordt geschenken. Maar, zo schreef Bavinck eens, na de Dordtse periode trad daarin al heel gauw verandering op. Er kwam allengs onzekerheid en vrees in de taal des geloofs. Het geloof der zestiende eeuw ging over in de orthodoxie van de zeventiende. Men beleed toen niet meer zijn geloof, maar geloofde alleen nog zijn belijdenis. De na-reformatorische orthodoxie effende enerzijds onder de brede lagen van het volk de weg

voor het rationalisme, dat de godsdienst tot een zaak van het verstand maakte, de waarheid omtrent de eeuwige dingen liet afhangen van historische bewijzen en verstandelijke redeneringen en geloofs zekerheid verwarde met redelijk inzicht. Anderzijds riep zij in de enge kring der vromen een reactie in het leven, die aan verstandelijke kennis niet genoeg had, in bevinding het wezen der godzaligheid zocht en zo hoe langer hoe meer in het Piëtisme verliep.

Het wordt nu langzamerhand wel door alle ter zake kundigen ingezien hoe dr. A. Kuiper nagenoeg kritiekloos in zijn theologische arbeid zich speciaal aan de scholastieke theologie van de na-reformatorische gereformeerde theologen heeft aangesloten en gepoogd heeft juist deze na-reformatorische theologie nieuw leven in te blazen. Zijn reformatorisch program bestond niet in de laatste plaats in een poging deze theologie weer in ere en tot gelding te brengen. De hoogleraren van de Vrije Universiteit begonnen hun wetenschappelijke arbeid daaraan nota bene met het opnieuw uitgeven van deze geschriften van de representanten van de na-reformatorische theologie. En deze Universiteit leverde in de eerste jaren van haar bestaan geen dissertaties, die dienstbaar waren aan een beter verstaan van de Heilige Schrift. Evenmin zulke welke van een hernieuwde studie der reformatoren blijk gaven of een beter verstaan van hun theologie bevorderden. Neen deze dissertaties boden een reeks biografieën van deze „gereformeerde vaders”. En die culmineerde in een verheerlijking van Maccovius, de man die een *beluina vita* (een leven als een beest) leidde als de grondlegger van de gereformeerde scholastiek. Wie Venema's dissertatie over Kuipers theologie heeft gelezen kan het verstaan dat iemand na lezing van dit proefschrift verzuchtte: Ik wist niet dat het met Kuipers theologie zo erg was. Het kerkelijk conflict uit de veertiger jaren is mede een bittere vrucht van deze ontaarding van de reformatorische theologie in de Gereformeerde Kerken.

de discussie

Tot zover over de inhoud van het op 19 maart gehouden referaat.

Voor de bespreking daarvan gaven zich niet minder dan elf van de aanwezigen op.

Wat daarbij gezegd werd viel duidelijk in drieën uiteen.

Vooreerst werd er een reeks vragen gesteld welke rechtstreeks betrekking hadden op de inhoud van het gesprokene. Daarna werden een aantal opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de nood welke volgens de sprekers in onderscheidene plaatselijke Geref. Kerken heerste in verband met de prediking daarin, het beroepingswerk enz. En ten slotte werden een paar opmerkingen gemaakt welke betrekking hadden op een toenadering tussen de kerken en de broeders.

De vragen van de eerste groep heb ik pogen te beantwoorden door een nadere verklaring en bredere uitwerking te geven van wat ik in mijn rede had gezegd. Speciaal ben ik ingegaan op de vraag naar de invloed van de moderne existentialistische theologieën in de Geref. wereld. Daarbij wees ik speciaal op vijf verschijnselen: de devaluatie van de geschiedenis, de miskenning van de vaste structuren welke God aan het geschapene heeft gegeven, het verzwakte norm-besef, de invloed van de correlatie-idee in de theologie en de depreciatie van de Schriftelijkheid van Gods Wordopenbaring.

Ten aanzien van wat was opgemerkt over allerlei concrete moeilijke en pijnlijke situaties in onderscheidene kerken verklaarde ik dat ik daarover niet kon oordelen en het mij als buitenstaander ook niet paste daaromtrent te adviseren.

Op de laatste vragen ben ik echter, en dat alle nadruk, ingegaan.

Ik heb er de vergadering zo duidelijk als mij mogelijk was de ontwikkeling van de kuyperiaanse theologie beschreven die ten slotte leidde tot de dwaze leeruitspraken van 1942. Voorts heb ik er met alle klem op gewezen dat er momenteel in de synodaal Geref. Kerken een confessionele „ruimte” wordt gegeven honderd maal groter dan die welke wij in 1942-43 hadden gevraagd en ons toen werd geweigerd. En ten slotte heb ik de aanwezige broeders er aan herinnerd dat ik voor hen stond als een door de kerken waartoe zij behoren **geschorst predikant!** Ik wees er daarbij op dat een schorsing betekent dat de kerk in de naam des Heren uitsprekt dat Jezus Christus zo'n geschorste **nooit** en **nergens** meer wil gebruiken als prediker van

het Evangelie en dat daarom, zoals dr. Buskes in zijn afscheidspraak had opgemerkt, een schorsing het **gruwelijkste** is wat een dienaar des Woords kan overkomen. Daarbij zei ik, dat, juist omdat een schorsing dit verschrikkelijke karakter draagt, ik de schorsing van ds. Van der Ziel afwees. En ten slotte verklaarde ik dat ik met spanning afwachtte wat met het oog op dit alles door de gebonden kerken zou worden gedaan.

Ik wil er met nadruk op attenderen dat ik **uitsluitend** en **alleen** met het oog op wat de synodale kerken eventueel zullen doen in verband met de synodale wandaden uit de veertiger jaren over „afwachten” heb gesproken.

de karikatuur van het Geref. Gezinsblad

Ik kan mij levendig voorstellen dat de lezers van dit artikel vragen: waartoe dient dit lange verhaal over die voor een maand geleden gehouden vergadering?

Inderdaad, dit is een wat vreemd stuk.

Maar er is een bepaalde reden waarom ik het schreef.

Er verscheen namelijk in het dagblad "Trouw" een verslagje van de hier genoemde vergadering. Het was maar kort. Ik meen, ik weet het niet zeker, want ik heb het niet meer, van ongeveer een halve kolom. Op dit verslagje is nu Z. uit het Geref. Gezinsblad afgevolgen. En dat blad heeft naar aanleiding daarvan nu zijn lezers het volgende fraais opgediend.

Ik geef het onverkort door.

„De mannen van "Waarheid en eenheid", die de Vrijmaking afwezen, hoezeer zij de besluiten hunner synoden toen ook betreurden, en bleven werken voor de handhaving der goed gereformeerde prediking in hunne kerken, worden thans in steeds grotere ongerustheid geworpen door 't geen geschiedt in de steeds grotere afwijking van de Schrift en de belijdenis in de kring hunner grote theologen. Zij verkeren in grote nood, want ook van hen geldt, dat zulk gebeuren het ergste is, wat voor kerk en volk kan geschieden.

Zo dringt de vraag zich steeds meer op: wat moeten wij doen?

Zij hielden hun jaarvergadering in Amersfoort en hadden deze vraag aan onze prof. Veenhof voorgelegd, hopende, dat hij hun de rechte weg zou wijzen. Hij kende toch al het gebeuren omtrent de kerkstrijd om de gehoorzaamheid aan de grote goederen der kerk en was tot de goede keuze gekomen. Hij zou vooral nu op het verontrustende, dat voortdurend groeit, kunnen wijzen. En raad geven. Prof. Veenhof voldeed aan dat verzoek en wij lazen nu een tamelijk breed verslag van een medewerker van "Trouw". Allicht een, die de discussies goed zou kunnen volgen. De titel, die prof. Veenhof koos voor zijn rede, beloofde reeds veel goeds. Hij wilde spreken over „de kern der zaak”. Die te verstaan - daar komt het toch op aan, om alle valse profetie te leren verstaan, de kern van de afdwaling te zien, en de enig goede weg tot behoud te leren volgen.

Hoe groot werd echter de teleurstelling. Want prof. Veenhof ging niet in op de neergang van het gereformeerde leven in onze tijd, voor het nu, maar sprak over het ver verleden dat kerk en volk zo onnoemelijk veel goeds gaf in Godes gunst. Ja, hij viel zelfs zeer scherp uit tegen dit nog goed gereformeerd verleden met zijn rijkbegaafde en getrouwe leraren. De kern der zaak was volgens hem het verlies van een gezonde mystieke Christus-gemeenschap. Hij was inzonderheid verbeterd op de bekende Voetius. Die zeer scherp de gevaren van zijn tijd zag, wat blijkt uit zijn strijd tegen de wijsgeer Cartesius met zijn verheffing der rede tegenover de onderwerping aan het Woord Gods. Juist een kwaad, dat nu weer de wereld der intellectuelen van onze dagen verleidt.

Prof. Veenhof waarschuwt ook tegen het confessionalisme alsof niet juist de verlating van het goede, het Woord Gods volkomen onderworpen confessie ten sterkste dreigt.

Niet de overschatting, juist de onderschatting der confessie is thans aan de orde van de dag.

Nog werd door prof. Veenhof tegen het kwaad van het orthodoxisme getuigd een in naam vasthouden aan de goede leer, terwijl men er onverschillig tegenover staat. Dat werd wel dode orthodoxie genoemd, omdat de gehoorzaamheid aan het Woord Gods en het recht eren der waarlijke rechtzinnigheid verdween.

Niet zij was dor, maar de mensen, die met de dwalingen hunner dagen wezenlijk zich lieten meeslepen, gingen geestelijk dood.

De orthodoxie, de Schriftgetrouwe rechtzin-

nigheid, doet de kerk en haar leden geen kwaad. Dat is geen kwaad isme.

De vergadering heeft geduldig geluisterd, al kwam er daarna wel kritiek.

Maar waar bleef de kern der zaak, waarmede zij nu te maken heeft? Prof. Veenhof sprak zich alleen maar weer scherp uit tegen de tucht, de schorsing, zoals ds. Buskes het ook doet en waarschuwde er krachtig tegen. O, die tucht is voor degenen, die haar moet treffen, zo vreselijk. Daarom verzet hij zich ook naar zijn zegen tegen de tuchttoefening in eigen kerk.

De vergadering stond werkelijk verlegen. Alle antwoord bleef uit. En daar werd toen geroepen: maar wat moeten wij doen?

Dat was immers de ernstige vraag, waarom het alles ging.

En prof. Veenhof antwoordde: dat moet u weten.

Maar zou hij juist niet leren, wat er wel gedaan moest worden? Hij zei nog: ik wacht af.

En hij liet zijn hoorders - wachten. Zonder enige steun, die van hem gevraagd en verwacht werd.

Dit was wel zeer teleurstellend in allerlei opzicht."

de kwaadaardige polemiek

Ik heb dit stuk als kwaadaardig gediskwalificeerd. Want dat is het.

Om daar maar mee te beginnen: het Geref. Gezinsblad puurt al deze venijnigheid uit, zegge en schrijve, één klein verslagje van Trouw. Voor een paar weken werd Opbouw nog gekapitteld omdat het in Kerknieuws (!) een berichtje uit Trouw had overgenomen! Dat mocht niet. Want Trouw, zo heette het, was een vijand der kerk! En nu grijpt het Gezinsblad gretig naar een verslagje uit dat ook door hem zo verfoeide dagblad om daarmee, zonder enige verificatie ervan, een broeder op een leugenachtige en minderwaardige wijze te lijf te gaan. Daar komt nog bij dat wat in het Gezinsblad te lezen stond niet meer is dan een stel valse conclusies welke door Z. in ik weet niet wat voor een geestesgesteldheid, uit dat verslagje heeft gedistilleerd.')

Maar er is meer!

Het is namelijk zonder meer een onwaarheid dat ik alleen maar sprak over het verleden der kerk. Daarover maakte ik, zoals ik reeds zei, slechts een enkele opmerking in de inleiding van mijn referaat. Ik sprak over de belangrijkste zaak welke thans in kerk en theologie aan de orde is; namelijk over de openbaring van God in Jezus Christus en de feitelijkheid en waarachtigheid van zijn daden en woorden zoals die in de Schrift beschreven werden. Ik had het over wat **thans** meer dan ooit wordt gelochend en daarom vóór alles moet worden vastgehouden.

Het is voorts zonder meer een leugen dat ik scherp uitviel tegen het **goed** gereformeerde verleden. Integendeel, ik wekte met alle klem op het grote goed dat God ons in de grote reformatie der kerk heeft geschonken vast te houden. Maar ik heb er tegelijk - en dáárom! - ook op gewezen dat door vooraanstaande gereformeerde theologen uit de na-reformatorische tijd op belangrijke punten de goed-gereformeerde, echt Schriftuurlijke lijn werd verlaten. Ik heb op mijn manier b.v. over Voetius gezegd wat reeds voor dertig jaar, **onder luide toejuiching o.a. van A. Zijlstra**, door A. Janse werd betoogd. Namelijk dat deze theoloog, die o.a. dweept met de Imitatio Christi van Thomas a Kempis, de scholastieke methode nog verder doorvoerde dan Maccovius en dat zijn godgeleerdheid daardoor „een gebouw van „dode begrippen” werd”, dat bij Voetius scholastiek en mystiek „in één persoon door elkaar lagen” en dat Voetius' strijd tegen Cartesius was een vechten met een „houten sabel” tegen „de grimmige wapenen der moderne filosofie.”

Het is voorts zonder meer een leugen dat ik iets kwaads zei van „de orthodoxie als Schriftgetrouwe rechtzinnigheid.” Daarvoor heb ik heel mijn leven gevochten! Ik keerde mij, zoals men boven lezen kan, in navolging van Bavinck alleen tegen de scholastieke „orthodoxie der zeventiende eeuw”, tegen die „orthodoxie” waarvan Janse eenmaal schreef dat ze gepaard kan gaan met „volkomen afval”. Een „orthodoxie” die de kerk altijd en ook nu bedreigt.

Het is ook zonder meer een onwaarheid dat de „kern van de zaak” volgens mij zou zijn het verlies van een gezonde mystieke Christusgemeenschap. Ik heb gesproken over de feitelijkheid en de waarachtigheid van de historische Jezus Christus als de Middelaar Gods in Wie God zijn genade werkelijk en waarachtig openbaart en die door zijn vleeswording, lijden, ster-

ven en opstanding werkelijk en waarachtig onze verzoening met God heeft tot stand gebracht en zo onze gerechtigheid, heiligmaking, verlossing en vrede werd. Het woord mystieke of mystieke gemeenschap werd door mij niet eens genoemd!

Het is voorts kortzichtig te menen, dat het confessionalisme ook thans niet een grote bedreiging voor de kerk zou zijn. Onze strijd voor en in de vrijmaking ging vóór alles tegen dát kwaad. De machtige R.K. kerk is nota bene de belichaming van een principieel confessionalisme! We moeten zowel tegen afwijking als tegenover schatting van de belijdenis ten koste van het gezag van het Woord Gods op onze hoede zijn. Het is een onfaire suggestie in het stuk van Z. dat ik mij om afwijking van de belijdenis minder zou bekommeren.

In wat het Gereformeerd Gezinsblad schreef hebben we inderdaad te doen met polemieken van zeer slecht soort.

We kennen die uit de vooroorlogse tijd.

Het is de journalistiek welke onder leiding van H. H. Kuyper „bloede”. Ze betaamt in het geven van een karikatuurale voorstelling van de opvattingen en daden van de bestredene met de strekking de man die men op de korrel neemt te diskwalificeren, hem in de kring waarin hij optreedt verdacht te maken, en zo zijn invloed te breken.

Schilder schreef eens over de strijd tegen de reformatorische beweging uit de dertiger jaren - de tijd waarin de heer Zijlstra optrad als een hartstochtelijk verdediger van de Wijsbegeerte der Wetsidee, speciaal van de soevereiniteit in eigen kring, en waarin ook hij nog waarschuwde voor scholastieke wijsheid die meer aan Plato en Aristoteles ontleende dan aan de Schrift - dat deze was „neergehaald in de sfeer van persoonlijke aanvallen, ondermijning van posities, karikatuuristische tekening en wat dies meer zij.” Welnu dit woord van Schilder is een juiste typering van het boven geciteerde artikel van het Gereformeerd Gezinsblad.

Ik heb het geschrijf van het Gezinsblad gesignaleerd vooral omdat het zich reeds meermalen is te buiten gegaan aan dit slecht soort polemieken en ondanks herhaalde waarschuwing daarmee blijkens het geciteerde doorgaat. En voorts omdat dit soort polemieken een van de voornaamste oorzaken is van de ellende waarin wij momenteel verkeren. Laat men polemiseren - het moet in deze bedeling! - maar laat men het fair, of beter gezegd: christelijk doen. Dat wil zeggen: na zich zorgvuldig op de hoogte te hebben gesteld wat er door de bestredene werd gezegd en gedaan; met wapenen die de toets van de christelijke norm kunnen doorstaan; en met de begeerte de aangevallen broeder te winnen.

Prof. Veenhof, zo insinueerde Z. aan het slot van zijn geschrijf, liet zijn hoorders wachten zonder hun de steun te geven die van hem gevraagd was en verwacht werd.

De mensen die dit lezen moeten zich nu natuurlijk afvragen: waarom deed die Veenhof dat? Was hij laf en durfde hij niet uitkomen voor zijn eigen mening? Of is hij het misschien voor een groot deel eens met de ketterijen waarover het in die bespreking ging en waarvan men een bestrijding van hem verwachtte? In ieder geval, zo wordt dan de conclusie: Je moet die Veenhof in de gaten houden! Hij is - zo zegt men dat in bepaalde kringen - ook al „weg”.

En nadat alles van de vergadering en de rede en de bespreking vergeten is blijft het ene in de harten van duizenden leven: prof. Veenhof is ook niet meer te vertrouwen.

Inderdaad, een geschrijf dat door maar wat te fantaseren over wat werkelijk gezegd en gebeurd is tot zulke dingen noodzakelijk aanleiding geeft is kwaadaardige polemieken.

de waarheid

Laat ik ten slotte hier nog even doorgeven wat de voorzitter en de secretaris van „Waarheid en Eenheid” zelf publiek over deze vergadering zeiden. Men kan dan zelf oordelen of ik de mensen in Amersfoort in de kou liet staan en of de vergadering verlegen stond.

Dr. Schelhaas schreef in „Waarheid en Eenheid”:

„Na afdoening van de huishoudelijke zaken verkreeg de spreker prof. C. Veenhof het woord. Hij hield een krachtige massieve rede. In beginsel zegde de spreker toe, de rede af te staan voor ons blad.

Daarom geven we daarvan geen verslag.

Een elftal vragenstellers beklom het podium. Te merken was, dat de kerkelijke situatie ernstig de gemoederen bezig houdt. Want af en toe werden de noden van eigen kerkelijk leven in het licht gesteld. Hierop ging de spreker uit de aard der zaak niet in. Maar hij gaf een **machtig** en **bewogen** antwoord op de vragen, die op zijn referaat betrekking hadden. De prijs van de gescheurdheid van het kerkelijk leven kwam in de vraagstelling ook duidelijk aan het licht.

We hadden een fijne vergadering.”

En ds. Vreugdenhil liet zich zo uit:

Prof. Veenhof kwam „op volle kracht in de beantwoording van de vragen. En zijn ontroerende „ik ben een geschorste predikant” zal wel niemand onzer vergeten.”

Vooraf voor wat in dit laatste zinnetje wordt aangeduid ben ik dankbaar.

Want het was mij er om te doen dat vooral de daarin genoemde „pijl” het hart zou treffen.

Lezers, met grote weerzin heb ik dit artikel geschreven.

Als het alleen om mijzelf ging zou ik gezwe-

gen hebben. Zoals ik reeds meermalen gezwegen heb op dit soort polemieken.

Maar, nog eens, het is mijn vaste overtuiging dat de ellende in onze kerken meer dan van iets anders het gevolg is van deze minderwaardige, wantrouwen zaaiende, de gemeenschap tussen de broeders kapot makende, polemieken.

Als het met onze kerken helemaal mis mocht gaan is dat in de eerste plaats de bittere vrucht van dit soort, in wezen lasterlijk, geschrijf.

En daarom heb ik het gesignaleerd.

C. V.

¹⁾ Het staat mij niet helder meer voor de geest wat er precies in het verslag in Trouw stond. Maar in ieder geval niet wat Z. er uit haalt. De verslaggever heeft t.a.v. één zin n.l. die waarin over de schorsing wordt gesproken telefonisch bij mij geïnformeerd, of het juist was wat hij daarover schreef. Het is de zin welke eindigde met de woorden: „Ik wacht af”. Die was correct. Ik heb deze daad van de verslaggever zeer gewaardeerd! Gebeurde dat maar meer.

Kan de theologie de Evangelieverbreiding in de weg staan?

Voor velen zal deze titel zeer vreemd en mischien wat kerkelijk revolutionair aandoen, voor anderen misschien niet. Voor ondergetekende zeer zeker niet, althans op bepaalde punten. Natuurlijk is theologie voor het evangelie zeer nuttig. Maar de vraag mag m.i. zeker gesteld worden, of de theologie er is voor het evangelie of het evangelie voor de theologie. Ik dacht het eerste. Ik wil dit gelijk op een concreet punt van toepassing brengen en wel wat betreft de zending.

Wordt deze niet geremd door de theologie? Ik bedoel hiermee de opleiding in de theologie tot candidaat. Want wie worden er in onze kerken uitgezonden naar het zendingsveld? Dominees! Alleen zij krijgen de kans. Zij hebben jaren gestudeerd o.a. in Grieks, Latijn en Hebreeuws. Zij zijn in staat om het evangelie te verbreiden, zo schijnt. Ik zal dit niet ontkennen. Maar wat ik wel ontkennen is, dat een zending per se candidaat in de theologie behoeft te wezen. Een zending behoeft volgens mij geen Oude Talen te kennen. Kan deze zaak eens niet anders aangepakt worden in onze kerken, aangezien het aantal predikanten die zich voor de zendingsarbeid willen geven zeer karig is? Hoe lang wachten bijvoorbeeld Enschede en Assen al op een zending? Zending is voor de kerk noodzaak, zegt men, maar weet men wel hoe zwaar deze noodzaak is?

Kent u de Schrift? Dan moet u het weten dat Christus' wederkomst afhangt van de verbreiding van het Evangelie aan alle volken (Matth. 24 : 14). Moeten we van het standpunt uitgaan: beter weinig theologisch geschoolde zendingen, die jaren in Kampen gestudeerd hebben, naar het zendingsveld, dan meer die geen kennis hebben van

oude talen? Zou men zich niet eens in onze kerken beter kunnen beramen op de mogelijkheid dat er ook wel eens jonge mensen kunnen zijn, die zich aan het zendingswerk willen geven zonder de graad te bezitten van candidaat in de theologie? Zouden deze mensen dan geen speciale opleiding of zoiets kunnen ontvangen in de Schrift vanzelfsprekend en in de vreemde taal, waarvan men zich bedienen moet in dat land?

Ik pleit heus niet voor theologische en bijbelse onkunde! Juist pleit ik voor een meer aangepaste opleiding, dus die ook voor niet-theologen in de huidige zin, met een eigen dagtaak, toch praktisch is te volbrengen.

Ziet men deze mogelijkheid niet, omdat men toch wil vasthouden aan een speciaal theologische opleiding, waardoor alleen predikanten het zendingsveld kunnen betreden, dan staat inderdaad de theologie de verbreiding van het evangelie in de weg en loopt de Kerk ernstig gevaar dat de zendingsvelden worden bezet door zendingen, die niet het ware evangelie brengen. Ik denk met name aan de steeds toenemende activiteit op dit terrein door de Pinkstergemeenten.

Onze kerken houden zich maanden en jaren bezig met interne kwesties, die heus wel belangrijk kunnen zijn, maar het moet wel opvallen, dat men niet ziet de gevaren welke de evangelieverbreiding bedreigen.

Een kerk, die zich niet ten volle geeft aan de zendingsarbeid en alle mogelijkheden te baat wil nemen in deze, loopt het gevaar het waarachtige kerk-zijn te verliezen.

Moge bovenstaand artikel er toe bijdragen dit gevaar te onderkennen en Christus' werk, ja Christus zelf niet tegen te houden!

Almkerk (N.-Br.)

H. A. Strating

Brief aan een vader

Deze keer niet zo maar een brief met wat wettenswaardigheden. U herinnert zich misschien nog wel hoe ik het laatste weekend thuis was. Tijdens het gesprek dat we toen gevoerd hebben is bij mij plotseling iets duidelijk geworden. Herinnert u zich nog hoe we gesproken hebben over de moeilijkheden die onze kerkelijke samenleving zo zwaar, en soms zelfs het leven van iemand ondragelijk kunnen maken. Waarom toch?

Zijn dit de moeilijkheden voor Christus' Kerk waarover in Openbaringen geschreven wordt? Als dat waar is, dan is Christus' komst nabij en zullen wij ons moeten voorbereiden. Zijn wij klaar of moet er eerst nog een aantal kerkelijke procedures afgehandeld worden? Ik hoop dat ik er hier naast zit en dat wij allemaal als persoon en als kerk klaar zijn voor Zijn komst. Dit is de spanning die ik ben gaan zien tijdens het gesprek van het afgelopen weekend. Als je een persoonlijk gesprek met diverse mensen hebt dan zeggen ze bijna allemaal dat ze klaar zijn voor Zijn

komst, maar als kerk, zijn we als zodanig ook klaar?

Als eenling klaar, als Kerk niet. Dat is toch een onmogelijkheid. Als Kerk zijn we Christus' bruid en is die klaar voor de bruiloft als ze niet als gheel, tot in de puntjes, klaar is? Dat kan toch niet; alles moet piekfijn in orde zijn op zo'n dag.

Wat verstaan wij ervan als er in de Bijbel staat „als er één lid lijdt, dan lijden alle leden”. Dat lezen en horen we vaak, maar beleven we het ook? Misschien omdat we dit niet zien, kunnen wij, vrijgemaakten, ook zo moeilijk opschieten met artikel 31 van de d.k.o. Als je met verschillende mensen praat dan durven ze binnen het kerkelijk samenleven voor zichzelf wel hun verantwoordelijkheid en vrijheid aan, maar - zo blijkt uit de praktijk - dit is niet genoeg, want stuk voor stuk zijn we bang voor de verantwoordelijkheid en speciaal voor de vrijheid van anderen. Door onze eigen bril gezien heeft ieder

ander een balk in zijn oog en proberen we, vaak met de beste bedoelingen, deze eruit te halen, Maar lukt dat?

Kun je zo iets moois en fijns als een oog herstellen als jezelf een niet al te scherp gezichtsvermogen hebt, vooral door zo'n heel klein splintertje. Zo komen we nooit aan oplossingen toe en toch zullen we dat moeten.

Tot slot nog een vraag. Waarom heb ik toen ik naar catechisatie ging alleen maar een mooie belijdenis geleerd? Om als christen te kunnen leven hoef ik toch geen belijdenis te kennen, maar moet ik toch kunnen belijden. Misschien ligt hier wel één van de punten waarom we het in kerkelijk opzicht zo moeilijk hebben. We strijden - naar ik meen in geloof - voor een kerk met een belijdenis en niet voor een kerk van belijdende, maar ook zondige mensen.

Laat u gauw iets horen?

Uw zoon.

(Naam en adres bij de redactie bekend.)

BOEKBESPREKING

Dr. C. Rijnsdorp: **In de greep van het reus-achtige** (Kok, Kampen, z.j.)

"Een literator over calvinisme", zo luidt de ondertitel van dit juist verschenen en door Kok in een geplastificeerd omslag keurig uitgegeven boekje van rond honderd en twintig bladzijden.

Het is een "ontboezeming" - meer niet, maar daarom te meer een appèl - naar aanleiding van een verzoek om blijkens de inhoud voor jonge mensen) te spreken over Modern Calvinisme.

Ik kan van dit boekje geen samenvatting geven. Zelf zegt de auteur aan het eind: men kan een auto tot een blok schroot samenpersen, maar dan rijdt hij niet meer. Zo is het. U moet dit boekje zelf lezen en herlezen. Het is en blijft het waard, geschreven als het is op de wijze van de kunst.

De titel is wat wonderlijk (met de klemtoon op "reús"), maar wordt bij de lectuur voldoende doorzichtig.

Het is een verrukkelijk blij boekje omdat het zo majestieus spreekt over de Here Jezus en Zijn wederkomst en ons hoog uit wil tillen boven de mistige miserie van kerkelijke ellenden door een vertikaal openbreken van de situatie in de vernieuwde verwachting van Christus, van Wiens komst ons niets meer scheidt "dan een dunne glazen wand".

Het is een wijs boekje, uit nood geschreven door een man met levenservaring en brede kennis, die het geloof heeft behouden.

Ik zou hele bladzijden willen citeren, als dat pás gaf. Een paar uitspraken mogen volstaan.

"Christus heeft zich niet vergist. En als hij zegt: "Ik kom terug", dan betekent dat dat Hij terugkomt. Dit woord is de grootste bruggeboog in hemel en op aarde; hele theologenscholen kunnen er met vlag en wimpel onderdoor varen." (77).

"Een fijngeaasd net van geleerdheid, zeer-geleerdheid, hooggeleerdheid, eerwaardigheid, weleerwaardigheid, zeereerwaardigheid, monseigneurlijkheid, eminentie en heiligheid is... over de christelijke kerken geworpen en dichtgehaald. (106)

"Op de openbaring Gods heeft de kerk meer met formuleringen en redeneringen dan met hymnen gereageerd" (116)

Maar leest u ze alstublieft in hun verband. Dan pas spreken ze hun eigen taal.

J. Bosch

(ongecorrigeerd)

PERSSCHOUW

Een herinnering aan professor Anema.

Eind februari is op zeer hoge leeftijd overleden prof. mr. Anne Anema, hoogleraar in de juridische faculteit van de Vrije Universiteit.

Voor wie hem gekend hebben is deze unieke, singuliere, martiale figuur met zijn wonderlijke hangsnor en zijn ruig, met een verschrikkelijk fries accent uitgesproken, nederlands, onvergetelijk. Ik heb hem persoonlijk leren kennen in mijn Haarlemse tijd. Hij paste in geen enkel vakje. Maar hij was een diep-gelovig christen. En jarenlang een sieraad van de V.U. en de Eerste Kamer van de Staten-Generaal. Wat hebben zij die meelevden in de Geref. wereld genoten van zijn - te weinige - geschriften. Nog herinner ik me levendig welk een diepe indruk zijn „Onze tijd is onze roeping” uit 1921 op mij maakte. En vooral zijn „Grondslag en karakter van de Italiaansch-fascistische staatsleer” waarmee hij in

1934 een diep-gefundeerd halt toeriep aan de ook in de gereformeerde wereld opkomende roep om „de sterke man”.

Er verscheen in deze dagen een aantal artikelen in verschillende kranten waarin prof. Anema werd herdacht. Ik wil er hier één gedeeltelijk van overnemen. Het is van dr. N. J. Hommes en werd gepubliceerd in „Gereformeerd Weekblad”.

Het was in 1923, na mijn inschrijving als student aan de V.U. (toen in totaal een 300 studenten, terwijl in dat jaar de duizendste student door prof. Diepenhorst werd ingeschreven sinds 1880!), dat ik soms een paar keer in de week deze Calvinistische „Grutte Pier” zag voorbijgaan in de smalle gang van het V.U.-gebouw of uit de Senaatszaal zag gaan naar de Collegezaal der Juristen.

Een enkele maal ving ik wat flarden op van 's mans merkwaardige taal en tongval, als het onweer van een grommende contrabas te voorschijn komend uit de omheining zijner tanden en van onder zijn vervaarlijke snor.

Nu ik zojuist een Homerische uitdrukking gebruikte, waag ik het er op om met behulp van Homerus mijn eerste indruk van deze man verder gestalte te geven.

Ik had het gevoel of ik een ruige, ruwe Cycloop uit een van de onsterfelijke verhalen van Homerus had ontmoet.

Toch fascineerde de man mij van meetaf en was ik al spoedig heimelijk wat jaloers op mijn vrienden in de Juristen-collegezaal.

Terwijl wij in de Theologenzaal genoten van „menigerlei genade”, hoorde ik tijdens de korte pauzes tussen de colleges, waarbij theologen, juristen en litteratoren beneden in de smalle ruimten door elkaar krioelden, heel vaak de puristen nog daverend lachen om de grollen en de onge-zouten taal, waarmede „hun” Anema zijn colleges doorspekte. Ik begreep al spoedig, dat achter deze ruwe bolster met zijn uiterlijke nonchalance, een artiest, een zwierige, calvinistische Cyrano de Bergerac woelde.

En zoals de onsterfelijke Cyrano van Edmond Rostand uitroept: C'est mon panache! (dat is mijn zwier), zo zie ik Anema als een Cyrano onder ons en dat in een tijd, toen er moed en onverschrokkenheid voor nodig was om een beetje origineel te zijn en eigen weg te gaan.

Anema was een heerlijke „Einspanner” in allerlei opzicht, ook kerkelijk. Een wanhoop voor elke dominee en kerkeraad!

Hij liet zich niet gemakkelijk in de kerkelijke en politieke wasinrichting mangelen en strijken.

Het is een twijfelachtige mode geworden onder ons, terugziende op de structuur van het Gereformeerde leven tussen eerste en tweede Wereldoorlog, te spreken van „Parade der Mannenbroeders”. Goed, laat ons eens aannemen, dat deze kwalificatie geen diskwalificatie is, maar zo in doorsnee verdiend is, één ding staat onomstotelijk vast, dat Anema nooit aan de parade heeft meegedaan, zelfs niet in de periode van de hoogconjunctuur daarvan!

Daarvoor was hij veel te origineel, te briljant en ook te zeer gedrenkt in de humor en de kostelijke gave van de zelfspot, als ook in de kwajongensstreken een gaatje te prikken in een of andere ballon van opgeblazenheid en gewichtigheid.

Nauwelijks lid van de Eerste Kamer, waarin hij als Mozes in de woestijn, bijna 40 jaar toefde, vele briljante redevoeringen hield en zo nu en dan ook eens driftig op de steenrots sloeg, sprak hij in de twintiger jaren voor zijn studenten in de collegezaal over deze Hoge Vergadering ruig en oneerbiedig als „dat kletskransje”.

Men nam het van deze Calvinistische Cyrano, dat hij geen blad voor de mond nam! Dat was zijn panache!

Deze ruige vrijmoedigheid en ironie lag geworteld in een diepe overtuiging en verbondenheid met het Gereformeerde volk, temidden waarvan hij zich met een nonchalante, maar nimmer kille allure bewoog.

Voor het gareel was Anema niet geschapen, zeker niet in dat van een partij. Muzikaal tot in de toppen van zijn vingers, heeft hij ook in het orkest van het Geref. volk en dat van de A.R. Partij, zijn eigen partij geblazen en dat herhaaldelijk op sublieme wijze.

Schijnbaar op een afstand en geïsoleerd levend ver van dat Geref. volk, was hij in de diepe onderstroom van zijn bestaan er zo innig mee verbonden, dat hij op bepaalde kritieke momenten in een aangrijpende profetische taalexplosie namens en vooral ten behoeve van dat volk optrad en weg en richting wees.

Men leze nog eens zijn brochure of zijn kostelijke rede als President-Regent van de Van Coeverden Adrianistichting en zijn magistraal Slotwoord in 1930 bij de feesten rondom het 50-jarig bestaan der Vrije Universiteit.

Dit laatste ontroert nog bij het lezen door de warmte en de wijdsheid van zijn hart, dat men nog voelt kloppen in zijn woorden.

Wat een sappigheid en warmte van taal, die het hart verkwikt en ook de eenvoudigste christen toespreekt.

En dan de kostelijke humor en de fijne ironie,

waarmede Anema zijn toespraken soms wist te kruiden.

Neem zijn rede tot de directeuren der V.U. in 1930, als President-Regent van de van Coeverden Adrianistichting, waarin hij vertelt van die Geref. dominee, die 1,5 miljoen bezat.

Wat een „kostelijk mal” en met welk een fijne ironie weet hij daarbij even de theologen onder handen te nemen. Altijd een kluitje voor juristen! Anema zegt naar aanleiding van deze dominee-miljonair o.a. het volgende: „Deze erfplater was een man met een buitengewoon ruime blik. Gij zoudt allicht hebben gedacht: als predikant heeft hij dat geld vermaakt aan de Theologische Faculteit voor opleiding van nieuwe dominees. Geen kwestie van. Hij heeft in zijn testament bepaald, dat iedere gulden moest worden besteed aan de exacte wetenschappen voor het scheppen van nieuwe professoraten en wat dies meer zij. En hij heeft er bij gezegd, dat de Theologische Faculteit er nooit een cent van mocht hebben.

Dat laatste zal nu wel toe te schrijven zijn aan het bekende odium theologicum. Dat is een eigenaardig verschijnsel. Wij als juristen moeten altijd vechten. In een proces ben je niet alleen aan het woord, maar er staat altijd een ander, die het omgekeerde vertelt. In de politiek... daar weten we alles van. Daar moet men ook altijd vechten, doch als men later samenkomt, kan men genoegelijk bij elkaar zitten. Maar dat is met een theoloog precies omgekeerd.

Die moet altijd spreken over geduld en zachtmoedigheid en liefde, kortom, alle christelijke en maatschappelijke deugden.

En als ze dan eens onder elkaar zijn, is hun hele vredelievendheid uitgeput en vliegen ze mekaar in het haar.”

Prachtig en raak deze kostelijke satyre in de vorm van milde humor. Er is toen daverend gelachen in de Koningszaal van Artis op 21 oktober 1930 door de honderden aanwezigen, misschien door sommige theologen wat zoet-zuur!

En dan die onvergelykelijke en onvergetelijke Slotrede van Anema bij dat grote feest in 1930.

Welk een verzoeking om er een hele pagina uit te citeren. Het kan niet, maar een paar zinnen moet ik wel vermelden, omdat ze ons prof. Anema laten zien zoals hij was.

We lezen in deze rede: „Het menselijk leven, het persoonlijk leven zowel als dat der gemeenschap, wordt beheerst door drie factoren: het hart, de hand en het hoofd.

Uit het hart zijn de uitgangen des levens; daar, in voor ons ontoegankelijke diepte, draait God Zelf in de wedergeboorte de kruk om, die ons centraal verandert, daar getuigt Zijn Geest met onze geest, dat wij zijn kinderen zijn geworden; daar wordt in ons het motief wakker, dat wij geroepen zijn tot werkzaamheid in Zijn dienst, te Zijner ere.

Dan komt de hand in actie en grijpt in in het raderwerk van de gang van zaken om ons heen. Zij pakt aan op de plaats waar de ordinantie Gods op het grofst, op het schrijnendst wordt geschonden.

Zoals, om met Calvin te spreken de hond blaft en bijt naar wie zijn meester aantast, zo strekken wij de hand en ballen haar tot een vuist tegen, wie de schennende schop richt naar de stenen, waarmede wij de stadsmuur van Sion pogen te bouwen.

Maar dat alles is nog niet meer dan het intuïtief-praktisch verzet van het ogenblik; zal dat alles blijvend zijn, dan moet het overleg, het zinnen en peinen er bij komen, om de actie doeltreffend en duurzaam te maken, dan moet het hoofd als de onmisbare derde levensmacht stuur en vastheid geven.”

Anema werkt dit dan nader uit, dat de Universiteit zich de arbeid van het hoofd ziet toebedeeld.

Verder op in deze prachtige slotrede op 21 oktober 1930, grijpt Anema nog naar een ander plastisch beeld en zegt: „Noem de kerk de veer van het uurwerk en de praktische leidlieden de wijzers op de plaat, dan is de Universiteit die slinger, die aan het geheel regelmaat van gang waarborgt, althans zo lang niet de veer totaal is stuk gesprongen en de wijzers er slap hangen bij te bungelen.”

Zo wist Anema beeldend te spreken en ook het volk, door welks liefde de V.U. gedragen werd en moet worden gedragen, te boeien.

Anema lezen is nog een genot. Als jong student begon ik er mee en door hem geïnspireerd, verdiepte ik mij later in de ideeën van de fransman Sorel, de geestelijke vader van Mussolini.

Jong predikant in Friesland, was Anema mijn dagelijkse lectuur, toen hij een aantal jaren hoofdredacteur van de Standaard was.

Maar Anema alleen maar lezen, dan was de helft je nog maar aangezegd. Om hem ten volle te genieten, daarvoor moest je hem horen!

Onvergetelijk, dat ruige, sonore en sterk fries geaccentueerde taalgeluid, dat uit zijn mond kwam.

Wie het eenmaal heeft gehoord, vergeet het zijn hele leven niet.

Hoewel geen discipel in engere zin, prijs ik mij gelukkig, dat ik hem meer dan eens heb mogen horen spreken.

Het merkwaardige klankbeeld van zijn taal en

tongval had op de hoorders iets fascinerends en sympathiewekkend. Ik heb steeds van deze man gehouden en de vonk der genegenheid sprong definitief op mij over door één toespraak, die ik als student hoorde en mijn hele leven niet meer heb en zal vergeten.

Rondom Doodstrafbeschouwingen en sterven van prof. mr. W. Zevenbergen.

Het was in het jaar 1925. De bekwame en bij zijn studenten geliefde hoogleraar in de juridische Faculteit, mr. Willem Zevenbergen, had zich in zijn in 1924 gepubliceerde Leerboek van het Ned. Strafrecht, gedistancieerd van de toen onder ons algemeen geldende opvatting over de Doodstraf. In 1925 werd prof. Zevenbergen in de kracht van zijn leven getroffen door een ongeheelijke ziekte, die hem al te vroeg weg zou nemen. Terwijl de ziekte hem sloopte, vulde prof. H. H. Kuyper wekelijks de kolommen van de Heraut met artikelen over de Doodstraf en weerlegging van het standpunt van zijn collega Zevenbergen.

Wie zich herinnert, wat toen de Heraut was (lijfblad van de upper ten der Calvinisten onder ons en van duizenden „Kuyperianen” in den lande; er waren gezinnen, waar de Heraut des zondags werd voorgelezen en ik herinner mij, hoe mijn vader zich daarin des zondags ook uren verdiepte en mij als gymnasiast soms luide deelgenoot maakte van zijn instemming!), die gaat begrijpen, wat dit voor de dodelijk zieke Zevenbergen moet zijn geweest, die daar worstelde met de pijn in zijn afgebeeld lichaam.

Als jong student had je daar geen besef van: Dat niet alleen de barmhartigheden der goddelozen wreed kunnen zijn, zoals de Spreuken-dichter zegt, maar ook die van de Gereformeerden!

Prof. Anema heeft ons dat toen duidelijk gemaakt. Ik meen, dat het was in Parkzicht te Amsterdam. Daar heeft Anema toen tot ons studenten gesproken. Diep ontroerd en tegelijk verontwaardigd.

Hij had een bezoek gebracht aan zijn stervende collega Zevenbergen.

Toen heb ik Anema een verrukkelijke scheldkannonade horen houden, welke het „heilig” schelden der Reformatoren, waarover Miskotte ergens spreekt, naderde. In zijn weergaloos jargon en uniek vocabulair met de zo eigen tongvol, gaf hij tegelijk een ontroerende hommage aan Zevenbergen en een felle uitval aan het adres van de kerkelijke bladen. Ik herinner mij uitdrukkingen als: die arme drommel, daarmede bedoelde hij prof. Zevenbergen in coma), die haast geen adem meer kon halen en die beroerde pestkerkbodes, die week aan week tijd en energie vermorsen met hun geschrijf (bedoeld was de Heraut!).

Ademloos geboeid heb ik toen met vele anderen naar Anema geluisterd. Wat een man, wat een pracht kerel!

Deze gloed, deze bewogenheid, deze ontroering en verontwaardiging, worstelend om en grijpend naar een onvergetelijk vocabulair.

Zo herinner ik mij prof. Anema.

Tot zover dr Hommes.

Wie Anema was heeft hij, ondanks zichzelf, laten zien in het prachtige slot van zijn „Bezinning en Bezieling” uit 1946.

Anema beschrijft daarin een door hem gebracht bezoek aan het graf van Goethe. Hij kende deze cultuurmens door en door. Anema geeft dan een prachtige karakteristiek van deze grote dichter en levenskunstenaar. En dan gaat hij zo verder:

„Dat alles en nog meer warrelde dooreen in mijn bewustzijn. Als zovele duizenden anderen had ook ik aan de grote dode, die daar rustte, veel te danken: intellectuele en esthetische levensvorming, levensinzicht, kunstgenieting. Ik was daar gekomen voor een verheffende en ordenende overpeinzing onder de krachtige indruk der omgeving ter culturele lering, maar ik vond niet wat ik zocht; het was eerder een gevoel van onbevredigde leegheid, dat mij langzaam bekreep.

Hoe dat kwam? Zeker, er waren donkere vlekken op meer dan één bladzij van het historische van dat leven, maar dat was met zo vele andere grote mannen eveneens het geval; dat kon het niet zijn? Wat dan? Daar ineens - daar schoot mij het woord van de Heiland te binnen: Want zo wie zijn leven zal verliezen om Mijnentwil, die zal het behouden.

Als met één lichtstraal werd het alles helder. De man, die daar een kleine eeuw geleden was ter ruste gelegd, was de incarnatie geweest van al wat humanisme en humaniteit mag heten; zelden of nooit was het in zo volledige, en zo voleindende vorm vlees en bloed geworden; al wat menselijk was had hij gezocht; had hij gevonden, had hij verwerkelijkt. Maar de levenswet van Christus: God lief hebben boven alles en de naaste als zichzelf - die had hij niet gezocht, niet gevonden, niet getracht althans ten dele te verwerkelijken. Daarom het einde van dat leven toch in wezen eigenlijk zo armelijk; hij had het leven verloren, omdat hij enkel in zichzelf en anderen de menselijke heerlijkheid gezocht had, en daardoor de ware zin van het leven gemist

had: de verheerlijking van God in gehoorzaamheid aan zijn geboden. Met een heel andere levensles dan ik er was komen zoeken verliet ik de keurvorstelijke grafkelder. Het was aanschouwelijk onderricht geweest om de grondtoon te leren verstaan, waarnaar ons leven behoort te worden afgestemd, zal het werkelijk bevredigen.

Die grondtoon hebben wij als christenen allen gemeen, eenvoudigen en meer ontwikkelden, ouderen en jongeren. Willen wij dan thans in moeilijke tijden, die ons wachten, samen proberen schouder aan schouder in die grondtoon onze taak aan te pakken, ieder op de plaats, waar hij geroepen wordt? Daarbij zal zelfverloochening worden vereist, elke dag weer; wij zullen meermalen verliezen wat wij voor ons eigen persoonlijk leven zochten. Maar één ding zal ons niet gebeuren: het leven zelf, zoals God het voor Zijn mensenkinderen bestemd heeft, zullen wij niet verliezen, dat zullen wij zeker behouden.

Want dat heeft Hij ons zelf beloofd”.

Dit was het geheim van het leven van Anema.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te IJsselmonde: M. Heemskerk te Zevenbergen.

Bedankt voor Monte Alegre (Brazilië): M. Brandes te Meppel; voor Leerdam: L. W. G. Blokhuis te Zuidhorn; voor Haulerwijk: J. de Feyter te Berkum.

Ds. M. Janssens. Ds. M. Janssens uit Den Ham is maandag 18 april 40 jaar geleden bevestigd als predikant van de Geref. Kerk te Schouwerzijl.

Ds. Janssens werd geboren 7 nov. 1899 te Assen. Hij stond van 1926 tot 1947 in Schouwerzijl en kwam 22 juni '47 naar Gramsbergen en Lutten, waar hem 1 oktober '62 emeritaat werd verleend in verband met de achteruitgang van zijn gezichtsvermogen.

Toch is hij ook nu nog steeds actief, schrijft regelmatig in het Kerkblad voor Overijssel en Gelderland, terwijl in vele Kerken regelmatig zijn preken uit de serie Waarheid en Recht worden gelezen. Zondag 17 april heeft ds. M. Janssens 's morgens half tien te Gramsbergen en 's middags half drie te Lutten een herdenkingspredikatie gehouden, terwijl hem 18 april te Gramsbergen en 19 april te Lutten een gezellige avond aangeboden werd.

Ds. J. van Dijk. Ds. J. van Dijk, thans wonende te Nijverdal herdacht maandag zijn 40-jarig ambtsjubileum.

Ds. Van Dijk werd 17 november 1899 geboren en diende de Kerken te Duurswoude van 1926-1930, te Schildwolde van 1930-1957, waarna hij zich aan de gemeente te Heerenveen verbond. Op 15 november 1964 ging ds. Van Dijk met emeritaat. Ds. Van Dijk werkte mee aan de bekende reeks „Paraphrase” van de Heilige Schrift en publiceerde meditatie in verschillende kerkelijke bladen, waaronder „Opbouw”.

Synode van de Vrye Geref. Kerke in Suid-Afrika. Op 20 en 21 mei a.s. zal D.V. te Pretoria de driejaarlijkse synode van Die Vrye Geref. Kerke in Suid-Afrika worden gehouden. Het agendum omvat o.m. voorstellen inzake een Afrikaanse tekst van formulieren en belijdenisgeschriften, de tekst van art. 36 N.G.B. Schriftberijmingen, de steun aan hulpbehoevende kerken, alle ingediend door de kerk te Pretoria.

Deze kerk stelt tevens voor aan de komende synode van Die Geref. Kerk in S.-A. een oproep te doen uitgaan, waarin wordt gewezen op de verontrechtiging van trouwe belijders sinds 1942 en de afwijkingen in leer, dienst en tucht bij de synodaal-geref. kerken in Nederland waarmee zij correspondentie onderhouden.

De kerk te Kemptonpark stelt voor de synode vaker dan eens per drie jaar te houden in verband met het ontbreken van classes en particuliere synoden. Tevens doet deze kerk voorstellen inzake een regeling van de appèlweg. Ook de opleiding tot de Dienst des Woords van blanken en niet-blanken is door deze kerk aan de orde gesteld.

Theol. Hogeschool. Geslaagd voor het kandidaats-examen de heer J. A. Petter, Stationsstraat 18, Heerenveen.

ADRESSEN

Ds. K. Deddens, Commandeursweg 15, Willemstad, Curaçao, Ned. Antillen; **Ds. C. Bakker,** Lyceumstraat 19, Oldenzaal, telef. 05410-2990; giro 1246330; **Hoogkerk,** scriba Joh. Visser, Mr. P. J. Troelstrastraat 10, telef. 05900-65986.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.

Geestelijke verzorging van militairen

Uit de vergadering van deputaten voor de Geestelijke verzorging van militairen, gehouden 31 januari 1966.

De voorzitter ds. J. v. d. Haar, opent de vergadering; alle broeders - op één na - zijn aanwezig.

Het agendum wordt vastgesteld.

Aan het moderamen wordt ds. H. Smit als assessor toegevoegd.

Van het bureau Hoofdlegerpredikant is ingekomen een overzicht van de bezetting in de Prot. Geestelijke Verzorging en van de vacatures die voorjaar 1966 zullen ontstaan.

Hieruit blijkt dat per 1 november 1965 van de 88 in dienst zijnde res.-legerpredikanten er 10 tot onze kerken behoren. Bij de per 1 april 1966 te verwachten 18 vacatures zijn 4 predikanten onzer kerken.

Ds. H. Bouma te Assen is m.i.v. 15 januari jl. één dag per week in werkelijke dienst ten einde de G.V. in het Gewestelijk Hospitaal te Assen te verzorgen.

Van het bureau van de Hoofdluchtmacht predikant werd bericht dat m.i.v. 13 december jl. ds. G. Th. Koopman - daartoe door de Raad der Geref. Kerk te 's-Gravenhage -West voor de tijd van 1 dienstperiode afgestaan - bij de L.I.M.O.S. te Nijmegen is ingedeeld, gelijkgesteld met de rang van majoor.

Zowel door de Hoofdleger- als de Hoofdluchtmachtpredikant is - op een desbetreffende informatie van deputaten, meegedeeld dat dienstdoende res.-leger- c.q. luchtmachtpredikanten niet verplicht zijn in Nederlandse Gemeenten, zoals in Zeven (Dld.) ambtelijke dienst te verrichten.

Met medewerking van de C.C.G.G. wordt de mogelijkheid geopend om, indien daartoe voldoende interesse bestaat, een vergadering met de V.G.R.L.P. bijeen te roepen.

Naar aanleiding van een ingekomen verzoek besluiten deputaten zich te houden aan het door hen aan de G.S. van Rotterdam-Delfshaven gegeven advies, zodat in gevallen - waarin een dienstverband voor meer dan één periode of voor onbepaalde tijd wordt begeerd, de kerkeraad van de betreffende predikant de beslissende instantie blijft.

Deputaten besluiten enkele leden van het moderamen aan te wijzen om met de nieuw benoemde Hoofdlegerpredikant persoonlijk contact op te nemen ter nadere kennismaking en bespreking van enkele aangelegenheden de G.V. militairen betreffende.

In afwachting van dit onderhoud wordt de werving nieuwe res.-legerpredikanten aangehouden.

Vaststelling van de volgende vergadering wordt aan het moderamen overgelaten.

Namens deputaten voornoemd,
Ds. J. M. Kroes, secretaris.

VACANTIEVERHUUR 8-30 JULI

f 70.- p.w. Zonnig huis. Zuidrand Amersfoort.

Telef. 03490-12779.

TE KOOP:

Aantal delen der **Korte Verklaring**, complete **Paraphr. der Heilige Schrift**, en ± 30 dl. van de serie „**Bijbel, toegelicht voor het Ned. volk**”.

Br. onder nr. 17 Adm. „Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.